

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน:

กรอบแนวคิด 4 มิติและแนวทางการประยุกต์ใช้

Learning Resource Management to Support Sustainable Development Goals:

A 4-Dimensional Framework and Implementation Guidelines

ศิวาพัชญ์ บำรุงเศรษฐพงษ์^{1*}

Siwapat Bamrungsetthapong^{1*}

¹โรงเรียนพรตพิทยพยัต สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

Protpittayapayat School, The Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2, Thailand

*Corresponding author's e-mail: siwapatb@gmail.com

Received: August 25, 2025

Revised: September 04, 2025

Accepted: September 08, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) กับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ โดยเน้นการวิเคราะห์ SDG 4 ว่าด้วยการศึกษาที่มีคุณภาพซึ่งถือเป็นหัวใจของการสร้างสังคมแห่งความเสมอภาคและการเรียนรู้ตลอดชีวิต การทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ไม่ได้มีบทบาทเพียงการสนับสนุนการศึกษา แต่ยังเป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับหลายเป้าหมายของ SDGs เช่น SDG 10 (ลดความเหลื่อมล้ำ), SDG 11 (เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน), SDG 13 (การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ) และ SDG 16 (สถาบันที่มีสันติธรรมและเข้มแข็ง)

แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่สังเคราะห์จากบทความนี้ประกอบด้วยสี่ด้าน ได้แก่ (1) ด้านนโยบาย เน้นการกำหนดยุทธศาสตร์และการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่เท่าเทียม (2) ด้านการจัดการ มุ่งพัฒนาทรัพยากรบุคคล งบประมาณ และเทคโนโลยี (3) ด้านการใช้ เน้นการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนทุกกลุ่มผ่านแนวคิด Universal Design for Learning และ (4) ด้านการประเมิน เน้นการวัดผลกระทบเชิงคุณภาพและความยั่งยืน กรณีศึกษาจากต่างประเทศ เช่น เมืองแห่งการเรียนรู้ของ UNESCO ห้องสมุดสีเขียว และแพลตฟอร์ม OER สอดคล้องกับกรณีศึกษาในประเทศไทย เช่น เมืองแห่งการเรียนรู้ กศน. ห้องสมุดประชาชน TK Park Thai MOOC และศูนย์ดิจิทัลชุมชน สะท้อนถึงความก้าวหน้าและข้อจำกัดที่ควรได้รับการพัฒนา บทความนี้จึงนำเสนอกรอบการจัดการแหล่งเรียนรู้ 4 มิติที่เชื่อมโยงกับ SDGs และเสนอการตีความ

ใหม่ให้แหล่งเรียนรู้ทำหน้าที่เป็นทั้งโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมและพื้นที่ทางสาธารณะสำหรับการสร้างความยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: แหล่งเรียนรู้; การพัฒนาที่ยั่งยืน; ความเสมอภาคทางการศึกษา; การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

Abstract

This article aims to study the relationship between Sustainable Development Goals (SDGs) and learning resource management, with a focus on analyzing SDG 4 on quality education, which is considered the cornerstone of creating an equitable society and lifelong learning. A review of relevant concepts, theories, and research demonstrates that learning resource management plays a role not only in supporting education but also serves as a strategic mechanism connecting to multiple SDG targets, such as SDG 10 (Reduced Inequalities), SDG 11 (Sustainable Cities and Communities), SDG 13 (Climate Action), and SDG 16 (Peace, Justice and Strong Institutions).

The learning resource management approaches synthesized from this article comprise four dimensions: (1) Policy dimension, emphasizing strategic planning and investment in equitable infrastructure; (2) Management dimension, focusing on developing human resources, budgets, and technology; (3) Utilization dimension, emphasizing access and participation of all learner groups through the Universal Design for Learning concept; and (4) Evaluation dimension, focusing on measuring qualitative impact and sustainability. International case studies, such as UNESCO Learning Cities, green libraries, and OER platforms, align with case studies in Thailand, including Learning Cities, Non-Formal and Informal Education centers, TK Park public libraries, Thai MOOC, and Community Digital Centers, reflecting progress and limitations that warrant further development. This article therefore presents a 4-dimensional learning resource management framework linked to SDGs and proposes a new interpretation of learning resources as serving both as social infrastructure and public spaces for long-term sustainability creation.

Keywords: Learning Resource; Sustainable Development Goals (SDGs); Quality Education; Learning Resource Management

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี ปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างประเทศและภายในประเทศยังคงปรากฏ

ชัดเจน ขณะที่สภาพภูมิอากาศก็เปลี่ยนแปลงรุนแรงขึ้น ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความมั่นคงของผู้คนทั่วโลก เหตุการณ์เหล่านี้ทำให้โลกไม่อาจพัฒนาไปบนเส้นทางเดิมที่เน้นเพียงการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยไม่สนใจผลกระทบด้านอื่น องค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2015) จึงกำหนด เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ขึ้นจำนวน 17 เป้าหมาย เพื่อเป็นทิศทางการพัฒนาของโลกในช่วงปี ค.ศ. 2015–2030 โดยมีหลักการสำคัญคือการพัฒนาอย่างสมดุลและ “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” เป้าหมายทั้ง 17 ข้อนี้ครอบคลุมมิติหลักของการพัฒนา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และเป็นพันธกิจร่วมที่ทุกประเทศต้องเดินไปด้วยกัน

ในบรรดาเป้าหมายเหล่านี้ SDG 4 ว่าด้วยการศึกษาที่มีคุณภาพ (Quality Education) ถือเป็นหัวใจสำคัญ เนื่องจากการศึกษาไม่เพียงแต่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ แต่ยังเป็นเครื่องมือหลักในการสร้างศักยภาพและความเท่าเทียมของสังคม การศึกษาที่ดีสามารถลดความเหลื่อมล้ำ เสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 และปลูกฝังทัศนคติที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม รายงานของ UNESCO (2020) เน้นย้ำว่า การศึกษาสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน (Education for Sustainable Development: ESD) ต้องไม่หยุดอยู่แค่การปรับหลักสูตรให้มีเรื่องสิ่งแวดล้อมหรือสังคมเพิ่มขึ้น แต่ต้องทำให้ทั้งระบบการศึกษามีความสอดคล้องกับแนวคิดความยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นวิธีการสอน การจัดการโรงเรียน การฝึกอบรมครู ไปจนถึงการออกแบบแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศไทยและหลายประเทศจะลงทุนในระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการเรียนรู้ยังคงปรากฏชัด โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กหรือโรงเรียนในชนบทที่ขาดแคลนบุคลากร งบประมาณ และทรัพยากรการเรียนรู้ที่เพียงพอ รายงานของธนาคารโลก (World Bank, 2022) ระบุว่า ความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่การประเมิน PISA ของ OECD (2023) ก็ยืนยันว่า นักเรียนไทยยังมีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติ และยังพบความแตกต่างอย่างมากระหว่างนักเรียนในเขตเมืองกับชนบท รวมถึงนักเรียนจากครอบครัวที่มีสถานะทางเศรษฐกิจต่างกัน สถานการณ์นี้สะท้อนว่าการศึกษาไทยยังขาดกลไกที่สามารถทำให้การเข้าถึงและคุณภาพการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างเท่าเทียม

ในบริบทเช่นนี้ “การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ (Learning Resource Management)” จึงมีบทบาทสำคัญยิ่ง แหล่งเรียนรู้หมายถึงทุกพื้นที่และช่องทางที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าถึงความรู้ การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในที่นี้หมายถึงกระบวนการวางแผน จัดหา พัฒนา และประเมินผลทรัพยากรการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่ว่าจะเป็นห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน พิพิธภัณฑ์ หรือแพลตฟอร์มดิจิทัล รวมถึงทรัพยากรการเรียนรู้แบบเปิด (Open Educational Resources: OER) แหล่งเรียนรู้เหล่านี้ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างผู้เรียนกับองค์ความรู้ และหากได้รับการบริหารจัดการอย่างมีระบบ ก็จะช่วยขยายโอกาสการเรียนรู้ ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน International Federation of Library Associations

and Institutions (2018) ย้ำว่าห้องสมุดและศูนย์การเรียนรู้เป็น “ตัวคูณผลลัพธ์” ของ SDGs ได้ หากมีการจัดการที่ดี เปิดกว้าง และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง ในทำนองเดียวกัน UNESCO (2019) ได้ออกข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ OER เพื่อผลักดันให้สถาบันการศึกษาสามารถเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนเข้าถึงทรัพยากรที่มีคุณภาพได้โดยไม่จำกัด

แม้ประเทศไทยจะมีการลงทุนในแหล่งเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ ตั้งแต่ห้องสมุดประชาชน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ไปจนถึงแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ แต่การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เหล่านี้ยังขาดการเชื่อมโยงเชิงระบบกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ส่งผลให้การลงทุนดังกล่าวยังไม่สามารถสร้างผลกระทบต่อการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและการพัฒนาสังคมได้อย่างเต็มศักยภาพ ปัญหานี้ทวีความรุนแรงขึ้นเมื่อพิจารณาข้อจำกัดด้านความพร้อมของเทคโนโลยีดิจิทัลและการบูรณาการแหล่งเรียนรู้กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ รายงานของ UNICEF (2024) ยังชี้ให้เห็นว่า ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น น้ำท่วม ภัยแล้ง และคลื่นความร้อน กำลังทำให้การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนไทยหยุดชะงักบ่อยครั้ง และซ้ำเติมความเหลื่อมล้ำที่มีอยู่แล้ว สถานการณ์นี้สะท้อนว่าแหล่งเรียนรู้ในอนาคตจะต้องไม่เพียงแต่มีทรัพยากรที่เพียงพอ แต่ต้องถูกออกแบบและบริหารจัดการให้มีความยืดหยุ่น (Resilience) ต่อวิกฤติ เพื่อคุ้มครองสิทธิในการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนทุกกลุ่ม

ในภาพรวมแม้จะมีการผลักดันแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้อยู่บ้าง แต่ทั้งสองประเด็นยังไม่ถูกเชื่อมโยงเข้าหากันอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทย งานวิจัยส่วนใหญ่เกี่ยวกับ SDGs ยังมุ่งเน้นไปที่ประเด็นเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และนโยบายสังคม ขณะที่งานที่เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้มักมุ่งไปที่การบริหารห้องสมุดหรือการใช้เทคโนโลยีการศึกษาเป็นหลัก ซึ่งแม้จะมีคุณค่าแต่ยังไม่สามารถสะท้อนถึงการจัดการแหล่งเรียนรู้ในมิติของ “ความยั่งยืน” ได้ชัดเจน ช่องว่างดังกล่าวจึงเป็นเหตุผลที่ทำให้การศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน” มีความจำเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน บทความนี้จึงมุ่งเสนอกรอบแนวคิดและแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลักที่จะได้รับประโยชน์ ได้แก่ ผู้กำหนดนโยบายระดับชาติและท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษา และบรรณารักษ์ นักวิจัยด้านการศึกษา รวมถึงองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านการศึกษาและการลดความเหลื่อมล้ำ การศึกษานี้คาดว่าจะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ในเชิงวิชาการและสร้างแนวทางปฏิบัติที่น่าไปใช้ได้จริงในสถานศึกษาและชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำ และเตรียมพร้อมผู้เรียนให้เป็นพลเมืองโลกที่สามารถพัฒนาสังคมไปพร้อมกับการรักษาความยั่งยืนของโลกได้อย่างแท้จริง

เนื้อหา

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) มีรากฐานจากรายงานของคณะกรรมการการบรุนด์แลนด์ (Brundtland Commission) ในปี ค.ศ. 1987 ที่ให้นิยามว่า “การพัฒนาที่

ยั่งยืนคือการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่กระทบต่อความสามารถในการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นอนาคต” (World Commission on Environment and Development, 1987) ซึ่งแนวคิดนี้ถูกนำมาต่อยอดในหลายมิติ โดยเฉพาะด้านการศึกษา เนื่องจากการศึกษาเป็นทั้งผลลัพธ์และเครื่องมือของการพัฒนา การเรียนรู้ไม่เพียงช่วยให้บุคคลปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม แต่ยังช่วยสร้างความเข้าใจและทักษะที่จำเป็นในการแก้ไขปัญหาโลกที่ซับซ้อน

ทฤษฎีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Theory) ของ Amartya Sen (1999) ชี้ให้เห็นว่าความก้าวหน้าของสังคมไม่ควรมองแค่ตัวเลขทางเศรษฐกิจ แต่ต้องมองที่ “ขีดความสามารถของมนุษย์” (Human Capability) ที่จะเลือกและใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ การศึกษาในที่นี้จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างโอกาสและเสรีภาพในการพัฒนาตนเอง ขณะที่แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ของ UNESCO (2015, 2020) ก็ชี้ว่าความรู้ในยุคใหม่ไม่ได้จำกัดอยู่ในห้องเรียน แต่ต้องเปิดกว้างให้ทุกคนเข้าถึงได้ในทุกช่วงวัย ผ่านแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การเชื่อมโยงแนวคิดเหล่านี้เข้ากับ SDGs ทำให้เห็นชัดว่าหากปราศจากการศึกษาแล้ว การพัฒนาที่ยั่งยืนก็จะไม่อาจเกิดขึ้นได้จริง

งานวิจัยระดับนานาชาติสนับสนุนความเชื่อมโยงนี้อย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น Sterling (2016) กล่าวถึง “Transformative Learning” ที่เน้นการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงลึกในระดับบุคคลและสังคมเพื่อบรรลุความยั่งยืน หรือกรณีศึกษาของ UNESCO Institute for Lifelong Learning (2017) ที่แสดงให้เห็นว่าการพัฒนา “เมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning Cities)” ช่วยเสริมสร้างระบบนิเวศทางการศึกษา ทำให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ในประเทศไทย แม้จะมีความพยายามผลักดันแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต แต่การบูรณาการเข้ากับ SDGs ยังถือว่าใหม่ และยังมีข้อจำกัดด้านนโยบายและทรัพยากรที่ต้องได้รับการแก้ไข จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีข้างต้น จะเห็นได้ว่า SDG 4 มีบทบาทสำคัญเป็นพิเศษในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDGs ด้านการศึกษา (Goal 4: Quality Education)

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนข้อที่ 4 (SDG 4: Quality Education) เป็นหนึ่งในเป้าหมายที่ได้รับการจับตามองมากที่สุด เพราะเกี่ยวข้องโดยตรงกับการสร้างความเสมอภาคและความเจริญก้าวหน้าของสังคม SDG 4 มีสาระสำคัญคือการรับรองว่าภายในปี 2030 ทุกคนจะสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป้าหมายย่อยของ SDG 4 ครอบคลุมทั้งการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาระดับอุดมศึกษา การพัฒนาทักษะอาชีพ การลดความเหลื่อมล้ำทางเพศ และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (United Nations, 2015)

UNESCO (2020) อธิบายว่า การบรรลุ SDG 4 ไม่เพียงเป็นเรื่องของการเพิ่มจำนวนครู โรงเรียน หรือสื่อการเรียนการสอน แต่ต้องหมายถึงการสร้างระบบการศึกษาที่ “ครอบคลุม” และ “ทั่วถึง” อย่างแท้จริง กล่าวคือ ไม่ว่าผู้เรียนจะอยู่ในสถานะใด ไม่ว่าจะยากจน อยู่ห่างไกล หรือมีความพิการ ต้องสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพได้ การเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) จึงเป็นหัวใจสำคัญ เพราะโลกในปัจจุบัน

เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ความรู้ที่ได้ในวันนี้อาจล้าสมัยในวันพรุ่งนี้ การเรียนรู้จึงต้องเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต

หากพิจารณาในบริบทไทย แม้รัฐบาลได้ประกาศนโยบายการศึกษาเพื่อความเสมอภาค แต่รายงานของ World Bank (2022) และ OECD (2023) ยังคงสะท้อนปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างชัดเจน โรงเรียนในชนบทขาดแคลนทรัพยากรและเทคโนโลยี ขณะที่นักเรียนในเมืองมีโอกาสเข้าถึงคุณภาพการศึกษาที่สูงกว่า ความแตกต่างนี้ไม่เพียงทำให้การบรรลุ SDG 4 เป็นไปอย่างล่าช้า แต่ยังทำให้ประเทศไทยมีความเสี่ยงในการสูญเสียศักยภาพการแข่งขันในระยะยาว เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย SDG 4 การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

แนวคิดการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ (Learning Resource Management) คือการวางระบบการจัดหา พัฒนา ใช้งาน และประเมินผลทรัพยากรทางการเรียนรู้ในทุกมิติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และครอบคลุมผู้เรียนทุกกลุ่ม แหล่งเรียนรู้ในที่นี้ครอบคลุมทั้ง แหล่งเรียนรู้กายภาพ เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ พิพิธภัณฑ์ และ แหล่งเรียนรู้ดิจิทัล เช่น แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ แหล่งข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ และ OER (UNESCO, 2019)

ในเชิงทฤษฎี แนวคิดการจัดการความรู้ (Knowledge Management) และแนวคิดระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) ชี้ว่าการเรียนรู้ที่มีคุณภาพเกิดขึ้นได้เมื่อทรัพยากรที่หลากหลายถูกเชื่อมโยงกันอย่างมีระบบและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน (Siemens, 2005) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ระบบจัดการการเรียนรู้ (LMS) หรือฐานข้อมูลออนไลน์ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงองค์ความรู้ได้โดยไม่จำกัดเวลา และสถานที่ และยังส่งเสริมการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning) ซึ่งตรงกับความต้องการรายบุคคล งานวิจัยของ Wiley, Bliss & McEwen (2014) ยืนยันว่า OER เป็นทรัพยากรที่ช่วยขยายโอกาสการเรียนรู้ ลดต้นทุน และสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ไม่ใช่เรื่องของเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ชุมชน และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ การสร้างพื้นที่ให้ผู้เรียนรู้สึกมีคุณค่า และการทำให้แหล่งเรียนรู้กลายเป็น “พื้นที่สาธารณะทางการศึกษา” คือสิ่งที่ทำให้แหล่งเรียนรู้นั้น ๆ มีชีวิตชีวาและตอบสนองต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้จริง การทำความเข้าใจแนวคิดการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้นำไปสู่การเห็นภาพการเชื่อมโยงกับ SDGs อื่นๆ ได้อย่างชัดเจน

การเชื่อมโยง SDGs กับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ไม่ได้มีความสัมพันธ์เฉพาะกับ SDG 4 เท่านั้น แต่ยังสามารถเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอื่น ๆ ได้อย่างเป็นระบบ ตัวอย่างเช่น การจัดการแหล่งเรียนรู้ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Eco-friendly Learning Resources) สอดคล้องกับ SDG 13 (Climate Action) เพราะช่วยลด

ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การสร้างห้องสมุดสีเขียวที่ใช้พลังงานสะอาดหรือระบบจัดการขยะที่ยั่งยืน อีกตัวอย่างหนึ่งคือการออกแบบแหล่งเรียนรู้ที่ ส่งเสริมความเท่าเทียมและการเข้าถึงของทุกกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ SDG 10 (Reduced Inequalities) โดยการใช้แนวคิด Universal Design for Learning (CAST, 2023) ที่ทำให้ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้

นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ร่วมกับ ชุมชนและภาคีเครือข่าย ยังเชื่อมโยงกับ SDG 11 (Sustainable Cities and Communities) เพราะการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning Cities) ทำให้แหล่งเรียนรู้กลายเป็นทรัพยากรสาธารณะของทุกคน ขณะเดียวกัน การบูรณาการการเรียนรู้ที่เน้น คุณธรรม จริยธรรม และการพัฒนาสังคม ก็สอดคล้องกับ SDG 16 (Peace, Justice, and Strong Institutions) เพราะแหล่งเรียนรู้สามารถเป็นพื้นที่บ่มเพาะการเรียนรู้ด้านสิทธิ ความเป็นธรรม และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ทั้งหมดนี้สะท้อนว่า การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ไม่เพียงตอบโจทย์ด้านการศึกษาเท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนสังคมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ

แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนไม่ควรถูกมองว่าเป็นภารกิจเชิงเทคนิคในการจัดเก็บหรือกระจายทรัพยากรเท่านั้น แต่ควรถูกมองว่าเป็น “ยุทธศาสตร์ทางการศึกษา” ที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเท่าเทียม คุณภาพ และการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง แนวทางดังกล่าวสามารถอธิบายได้ในหลายมิติ ตั้งแต่ระดับนโยบาย การบริหารจัดการภายใน การใช้และการเข้าถึง จนถึงประเมินและปรับปรุง ซึ่งแต่ละมิติมีความสัมพันธ์กันและล้วนเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs

ด้านนโยบาย การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อความยั่งยืนไม่ควรถูกมองว่าเป็นภารกิจเชิงเทคนิคในการจัดเก็บหรือกระจายทรัพยากรเท่านั้น แต่ควรถูกมองว่าเป็น “ยุทธศาสตร์ทางการศึกษา” ที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเท่าเทียม คุณภาพ และการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นจริง นโยบายต้องตระหนักว่าการจัดการแหล่งเรียนรู้คือการลงทุนเชิงโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาคน เช่น การกำหนดให้การเข้าถึงทรัพยากรการเรียนรู้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกกลุ่ม การออกแบบนโยบาย “ห้องสมุดเพื่อทุกคน” หรือ “ศูนย์การเรียนรู้สีเขียว” ที่สอดคล้องกับ SDG 4 และ SDG 13 ตลอดจนการผลักดันงบประมาณด้านเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับโรงเรียนชนบท

กรณีศึกษาจากต่างประเทศที่น่าสนใจคือ โครงการ Learning Cities ของ UNESCO เช่น เมืองฮัมบูร์ก (เยอรมนี) และเมืองเม็กซิโกซิตี (เม็กซิโก) ที่ใช้ยุทธศาสตร์เมืองเรียนรู้เชื่อมโยงสถาบันการศึกษา ห้องสมุด และศูนย์ชุมชนเข้าไว้ด้วยกัน ทำให้การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของประชาชนทุกช่วงวัย สอดคล้องกับ SDG 4 และ SDG 11 ขณะที่ในประเทศไทยมี โครงการเมืองแห่งการเรียนรู้ของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) ที่ได้รับการยอมรับจาก UNESCO เช่น จังหวัดขอนแก่นและภูเก็ต ซึ่งพยายามสร้างระบบนิเวศการ

เรียนรู้ระดับจังหวัดและท้องถิ่น แม้จะยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น แต่เป็นตัวอย่างชัดเจนของการผลักดันนโยบายสาธารณะให้สอดคล้องกับกรอบ SDGs

ด้านการจัดการ การจัดการหมายถึงการดำเนินงานจริงภายในแหล่งเรียนรู้ ทั้งการบริหารบุคลากรงบประมาณ และเทคโนโลยี “คน” คือปัจจัยสำคัญ บุคลากร เช่น ครู บรรณารักษ์ หรือผู้จัดการแหล่งเรียนรู้ ต้องได้รับการพัฒนาให้มีทักษะด้านดิจิทัล การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ และการสร้างเครือข่ายกับชุมชน นอกจากนี้ การจัดสรรงบประมาณควรตอบโจทย์จริง เช่น การลงทุนอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในโรงเรียนชนบท หรือการสร้างฐานข้อมูล OER ที่เปิดให้เข้าถึงฟรี งานวิจัยของ Wiley et al. (2014) ชี้ว่าการลงทุนใน OER ไม่เพียงช่วยลดต้นทุน แต่ยังสร้างวัฒนธรรมการแบ่งปันความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

กรณีศึกษาต่างประเทศ เช่น National Library Board (NLB) ของสิงคโปร์ ที่ลงทุนพัฒนาระบบห้องสมุดดิจิทัลทั่วประเทศ ทำให้คนสิงคโปร์กว่า 70% ใช้บริการออนไลน์ได้อย่างเท่าเทียม อีกทั้งยังมี Green Library Movement ในสหรัฐฯ และยุโรป เช่น ห้องสมุด Minneapolis Central ที่ออกแบบอาคารประหยัดพลังงาน ใช้แสงธรรมชาติและระบบหมุนเวียนอากาศ เพื่อลดการปล่อยคาร์บอน เชื่อมโยงกับ SDG 13 ส่วนในประเทศไทย กรณีที่ใกล้เคียงคือ ห้องสมุด TK Park ที่จัดระบบฐานข้อมูลดิจิทัลและกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อดึงดูดคนรุ่นใหม่ และ Thai MOOC ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทั่วประเทศเข้าถึงคอร์สเรียนออนไลน์ได้ฟรี ถือเป็นความพยายามจัดการทรัพยากรการเรียนรู้ให้ทั่วถึง

ด้านการใช้ การใช้คือการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเข้าถึงและมีส่วนร่วมได้จริง แหล่งเรียนรู้ต้องยืดหยุ่น เปิดกว้าง และตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลาย แนวคิด Universal Design for Learning (UDL) ชี้ว่าทุกคนควรเข้าถึงได้ ไม่ว่าจะเป็นผู้พิการ เด็กด้อยโอกาส หรือผู้สูงอายุ เช่น ห้องสมุดที่มีสื่อเสียงสำหรับผู้พิการทางสายตา หรือแพลตฟอร์มที่ออกแบบรองรับหลายอุปกรณ์

กรณีศึกษาต่างประเทศที่น่าสนใจ เช่น Khan Academy ที่เปิดคอร์สออนไลน์ฟรีแก่ผู้เรียนทั่วโลก และ Biblioburro ในโคลอมเบีย ที่ใช้ลาเป็นพาหนะบรรทุกหนังสือเข้าหมู่บ้านห่างไกล ทำให้เด็กและผู้ใหญ่เข้าถึงหนังสือได้จริง ๆ สะท้อนถึงการใช้ทรัพยากรอย่างสร้างสรรค์เพื่อ SDG 10 (ลดความเหลื่อมล้ำ) สำหรับประเทศไทย กรณีของ ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” ที่มีสาขาทั่วประเทศและพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ ICT สำหรับผู้สูงอายุและชุมชน ถือเป็นตัวอย่างของการใช้แหล่งเรียนรู้ที่เปิดกว้างจริง ๆ อีกทั้ง ศูนย์การเรียนรู้ กศน. ในชุมชนยังเป็นพื้นที่จัดกิจกรรมฝึกอาชีพและการเรียนรู้ดิจิทัล ช่วยเสริม SDG 4 และ SDG 10 ควบคู่กัน

ด้านการประเมิน การประเมินคือการวัดคุณค่าและผลกระทบของแหล่งเรียนรู้ ไม่ใช่เพียงการนับจำนวนผู้ใช้หรือจำนวนหนังสือ แต่ต้องวัดผลเชิงคุณภาพ เช่น ผู้เรียนมีทักษะเพิ่มขึ้นหรือไม่ มีทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปด้านสิ่งแวดล้อมหรือความเท่าเทียมเพียงใด ตัวชี้วัดเหล่านี้สามารถผูกเข้ากับเป้าหมายย่อยของ SDGs ได้โดยตรง เช่น 4.1 (คุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน), 4.5 (ความเสมอภาค), และ 4.a (โครงสร้างพื้นฐานด้านการเรียนรู้)

ตารางที่ 1 สรุปกรอบการจัดการแหล่งเรียนรู้ 4 มิติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

มิติ	จุดเน้น	SDGs ที่เกี่ยวข้อง	ตัวอย่างการปฏิบัติ
นโยบาย	การกำหนดยุทธศาสตร์และการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่เท่าเทียม	• SDG 4 (การศึกษาที่มีคุณภาพ) • SDG 11 (เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน) • SDG 13 (การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ)	• โครงการ Learning Cities ของ UNESCO • เมืองแห่งการเรียนรู้ สกร. (ขอนแก่น, ภูเก็ต) • นโยบาย “ห้องสมุดเพื่อทุกคน” • “ศูนย์การเรียนรู้สีเขียว”
การจัดการ	การพัฒนาทรัพยากรบุคคล งบประมาณและเทคโนโลยี	• SDG 4 (การศึกษาที่มีคุณภาพ) • SDG 13 (การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ)	• National Library Board (NLB) สิงคโปร์ • Green Library Movement (Minneapolis Central) • ห้องสมุด TK Park • Thai MOOC • การสร้างฐานข้อมูล OER
การใช้	การเข้าถึงและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนทุกกลุ่มผ่าน Universal Design for Learning	• SDG 4 (การศึกษาที่มีคุณภาพ) • SDG 10 (ลดความเหลื่อมล้ำ)	• Khan Academy • Biblioburro (โคลอมเบีย) • ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” • ศูนย์การเรียนรู้ สกร. ในชุมชน • สื่อเสียงสำหรับผู้พิการทางสายตา
การประเมิน	การวัดผลกระทบเชิงคุณภาพและความยั่งยืน	• SDG 4.1 (คุณภาพการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน) • SDG 4.5 (ความเสมอภาค) • SDG 4.a (โครงสร้างพื้นฐานด้านการเรียนรู้)	• British Library Social Impact Assessment • โครงการศูนย์ดิจิทัลชุมชน กสทช. • การวัดการเพิ่มขึ้นของทักษะผู้เรียน • การประเมินทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมและความเท่าเทียม

กรณีศึกษาจากต่างประเทศ เช่น British Library (2021) ในสหราชอาณาจักร ที่มีระบบ Social Impact Assessment เพื่อติดตามว่าห้องสมุดช่วยเพิ่มทักษะการทำงาน ความมั่นใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนได้จริงหรือไม่ ข้อมูลเหล่านี้ถูกนำไปปรับปรุงบริการและใช้ในการเสนอนโยบายสาธารณะในไทย แม้ระบบประเมินคุณภาพแหล่งเรียนรู้ยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร เช่น โครงการศูนย์ดิจิทัลชุมชนของ กสทช. ที่ประเมินผลการใช้งานจริง พบว่าประชาชนมีทักษะดิจิทัลและนำไปต่อยอดอาชีพได้ การประเมินลักษณะนี้ทำให้เห็นว่าการลงทุนในแหล่งเรียนรู้มีผลต่อการพัฒนาคนและสังคมอย่างแท้จริง

ในภาพรวม แนวทางทั้งสี่ด้านนี้สะท้อนว่า การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนไม่ใช่เพียงการเพิ่มทรัพยากรหรือใช้เทคโนโลยีใหม่ แต่คือการปรับมุมมองจาก “แหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษา” ไปสู่ “แหล่งเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ซึ่งมีความหมายกว้างกว่าและมีเป้าหมายชัดเจนในการสร้างคุณภาพชีวิต ความเสมอภาค และการพัฒนาที่สมดุล หากประเทศไทยสามารถออกแบบและดำเนินนโยบายในลักษณะนี้ได้จริง แหล่งเรียนรู้จะกลายเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญของสังคมไทยในการบรรลุเป้าหมาย SDGs ทั้งในระดับชาติ และระดับโลก

การสังเคราะห์แนวคิด

จากการสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนและการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ สามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ที่บทความนี้เสนอได้ดังนี้

1. การขยายบทบาทแหล่งเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ไม่ใช่เพียงเครื่องมือสนับสนุนการศึกษา แต่เป็นโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม ที่สามารถเชื่อมโยงโดยตรงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม (SDG 13) ความเสมอภาค (SDG 10) เมืองและชุมชน (SDG 11) และธรรมาภิบาล (SDG 16) การมองแหล่งเรียนรู้ในฐานะ “กลไกขับเคลื่อนสังคม” คือการเปลี่ยนกรอบความคิดที่สำคัญ
2. กรอบการจัดการ 4 มิติที่เชื่อมกับ SDGs ได้แก่ นโยบาย การจัดการ การใช้ และการประเมิน ซึ่งเป็นการปรับจากกรอบการจัดการทรัพยากรทั่วไป ไปสู่กรอบที่ผูกโยงกับตัวชี้วัดของ SDGs โดยตรง นี่คือการเชื่อมโยงเชิงระบบที่ยังไม่ค่อยปรากฏในงานวิชาการไทย
3. การเรียนรู้จากกรณีศึกษาระดับโลกและบริบทไทย ทำให้เห็นความก้าวหน้าและข้อจำกัดอย่างชัดเจน เช่น สิงคโปร์กับ NLB ที่ประสบความสำเร็จในการใช้ดิจิทัล เทียบกับ Thai MOOC ที่ยังมีปัญหาเรื่องการเข้าถึงอย่างทั่วถึง การเปรียบเทียบเช่นนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ว่าการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ไทยต้องก้าวข้ามข้อจำกัดด้านทรัพยากรและสร้างระบบการประเมินผลที่โปร่งใสและตรวจสอบได้
4. การสร้างมิติทางสังคมของแหล่งเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ไม่ใช่เพียงสถานที่จัดเก็บข้อมูล แต่เป็น พื้นที่ทางสังคม ที่เปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการพัฒนาทักษะชีวิต การตีความใหม่ในลักษณะนี้คือองค์ความรู้ใหม่ที่ช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายและนักวิจัยเข้าใจบทบาทแหล่งเรียนรู้ในฐานะ “เวทีพลเมือง” ที่ส่งเสริมความยั่งยืนในระยะยาว

บทสรุป

จากการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย ตลอดจนกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่าการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้มีความสำคัญยิ่งต่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะ SDG 4 (Quality Education) ที่มุ่งเน้นการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม และการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง การจัดการแหล่งเรียนรู้จึงไม่ใช่เพียงภารกิจทางเทคนิคหรือการเพิ่มทรัพยากร แต่คือการยกระดับสถาบันการศึกษา ชุมชน และสังคม ให้กลายเป็นระบบนิเวศการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและยั่งยืน

บทความนี้สะท้อนว่า แนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนควรดำเนินการในสี่ด้านหลัก คือ ด้านนโยบาย ด้านการจัดการ ด้านการใช้ และด้านการประเมิน โดยแต่ละด้านไม่สามารถแยกขาดจากกัน แต่ต้องเกี่ยวพันกันอย่างเป็นระบบ กรณีศึกษาจากต่างประเทศ เช่น เมืองแห่งการเรียนรู้ของ UNESCO ห้องสมุดสีเขียวในยุโรป และแพลตฟอร์ม OER ระดับโลก แสดงให้เห็นถึงพลังของแหล่งเรียนรู้ในการสร้างความเสมอภาคและความยั่งยืน ขณะที่กรณีศึกษาในประเทศไทย เช่น โครงการเมืองแห่งการเรียนรู้ กศน. ห้องสมุด TK Park Thai MOOC และศูนย์ดิจิทัลชุมชน ก็สะท้อนความพยายามในทิศทางเดียวกัน แม้จะยังเผชิญข้อจำกัดเรื่องงบประมาณ การบูรณาการ และการประเมินผลที่ชัดเจน แต่ก็เป็พื้นฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการต่อยอดไปสู่การจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงบูรณาการเพื่อความยั่งยืนในอนาคต

การศึกษานี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ในสามประเด็นสำคัญ ประการแรกคือการขยายบทบาทแหล่งเรียนรู้จากเครื่องมือสนับสนุนการศึกษาไปสู่โครงสร้างพื้นฐานทางสังคมที่เชื่อมโยงกับ SDGs หลายเป้าหมาย ประการที่สองคือการพัฒนารอบการจัดการ 4 มิติที่เชื่อมโยงกับ SDGs ซึ่งสามารถวัดผลและติดตามได้ด้วยตัวชี้วัด SDGs และประการสุดท้ายคือการสร้างมิติทางสังคมของแหล่งเรียนรู้ที่ทำให้แหล่งเรียนรู้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับการพัฒนาสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชน

การนำกรอบแนวคิดที่เสนอไปประยุกต์ใช้ควรดำเนินการในสามระดับหลัก ในระดับนโยบายชาติ รัฐบาลควรปรับแผนการศึกษาแห่งชาติให้รวมกรอบการจัดการแหล่งเรียนรู้ 4 มิติ และกำหนดตัวชี้วัดที่เชื่อมโยงกับเป้าหมายย่อยของ SDGs โดยตรง เช่น การวัดสัดส่วนประชากรที่เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลคุณภาพสูง (เป้าหมาย 4.4) และการลดความเหลื่อมล้ำการเข้าถึงการศึกษา (เป้าหมาย 4.5) ในระดับสถานศึกษา โรงเรียนและมหาวิทยาลัยควรพัฒนาแผนแม่บทแหล่งเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดความยั่งยืนเข้าในการออกแบบห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ และแพลตฟอร์มดิจิทัล พร้อมทั้งสร้างระบบการประเมินผลกระทบเชิงสังคม ส่วนในระดับชุมชนและท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็น “จุดเชื่อมต่อ” ระหว่างการศึกษาเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยใช้หลัก Universal Design for Learning และเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม

เพื่อให้การจัดการแหล่งเรียนรู้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลง จำเป็นต้องมีการวิจัยและพัฒนาในหลายด้าน ประการแรกคือการพัฒนาตัวชี้วัดเชิงคุณภาพเพื่อวัดผลกระทบ

ของแหล่งเรียนรู้ต่อการพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 และความตระหนักด้านความยั่งยืน ประการที่สองคือ การศึกษาเปรียบเทียบแหล่งเรียนรู้ในบริบทท้องถิ่นต่างๆ เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมกับความหลากหลายทาง วัฒนธรรมและเศรษฐกิจสังคม และประการสุดท้ายคือการพัฒนาวัตกรรมการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่ตอบสนอง ต่อวิกฤตการณ์ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือการแพร่ระบาดของโรค

หากแนวทางที่เสนอในบทความนี้ได้รับการประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบ คาดว่าจะส่งผลในหลายด้าน ทั้ง การทำให้ประเทศไทยมีระบบแหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมและครอบคลุมมากขึ้น ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การสร้างโอกาสให้ผู้เรียนทุกกลุ่มพัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน การเพิ่ม ประสิทธิภาพการลงทุนด้านการศึกษาของประเทศให้สร้างผลกระทบระยะยาวต่อการพัฒนาสังคม และการ เสริมสร้างความพร้อมของประเทศไทยในการบรรลุเป้าหมาย SDG 4 และ SDGs อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องภายในปี 2030

ในภาพรวม การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงไม่ควรหยุดอยู่ที่การเพิ่มจำนวน ทรัพยากรหรือการนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้เท่านั้น แต่ต้องปรับมุมมองจาก “แหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษา” ไปสู่ “แหล่งเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ที่มีเป้าหมายกว้างกว่า มุ่งเน้นทั้งคุณภาพชีวิต ความเสมอภาค และการ พัฒนาสังคมโดยรวม หากประเทศไทยสามารถออกแบบและดำเนินนโยบายเช่นนี้ได้อย่างต่อเนื่อง แหล่งเรียนรู้ จะกลายเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้สังคมไทยบรรลุเป้าหมาย SDGs ทั้งในระดับชาติและระดับโลกได้จริง

เอกสารอ้างอิง

- British Library. (2021). *Annual report and accounts 2020/21*. London: British Library.
- CAST. (2023). *Universal design for learning guidelines version 3.0*. Wakefield, MA: CAST.
- International Federation of Library Associations and Institutions. (2018). *Libraries, development and the United Nations 2030 agenda*. The Hague: IFLA.
- OECD. (2019). *OECD learning compass 2030: A series of concept notes*. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2023). *PISA 2022 results for Thailand*. Paris: OECD Publishing.
- Sen, A. (1999). *Development as freedom*. New York: Oxford University Press.
- Siemens, G. (2005). Connectivism: A learning theory for the digital age. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 2(1), 3–10.
- Sterling, S. (2016). A commentary on education and sustainable development goals. *Journal of Education for Sustainable Development*, 10(2), 208–213.
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2017). *Learning cities and the SDGs: A guide to action*. Hamburg: UIL.

- UNESCO. (2019). *Recommendation on open educational resources (OER)*. Paris: UNESCO Publishing.
- UNESCO. (2020). *Education for sustainable development: A roadmap*. Paris: UNESCO Publishing.
- UNICEF. (2024). *Thailand climate impacts on education – Situation overview*. Bangkok: UNICEF.
- United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development*. New York: United Nations.
- Wiley, D., Bliss, T. J., & McEwen, M. (2014). Open educational resources: A review of the literature. In J. M. Spector et al. (Eds.), *Handbook of research on educational communications and technology* (pp. 781–789). New York: Springer.
- World Bank. (2022). *More inclusive and better investments in education to improve learning outcomes in Thailand*. Washington, DC: World Bank.
- World Commission on Environment and Development. (1987). *Our common future*. Oxford: Oxford University Press.